

Antun Bauer

M U Z E J S K A P E D A G O G I J A

Neznam da li će ovaj moj referat biti u mogućnosti da u cijelosti odgovori na ovo - danas u muzejima u svijetu možda i neaktuelnije pitanje: koji su zadaci muzejske pedagogije i šta se od nje očekuje - mislim da se čak može reći - pitanje koje traži i odgovor i primjenu, a o čemu velikim dijelom ovisi i daljnja egzistencija muzeja i njihove funkcije u suvremenom društvu. Ozbiljnost ovog problema i potreba za njegovu rješenje odrezuje se i u činjenici da je u muzeološkoj literaturi posljednjih decenija i na svim simpozijima, tagungima, konferencama ova tema ne samo stalno prisutna nego i u prvom planu.

Da bi se ušlo u bit ovog pitanja i problema mislim da je potrebno u prvom redu uočiti genezu zbivanja koja su uvjetovala pojavu muzejske pedagogije kao problema i akutnost ove problematike u cijeloj muzejskoj službi u svijetu i kod nas. Ove spoznaje omogućiti će nam da usmjerimo aktivnost odnosa prema korisnicima muzeja, prema javnosti, u onom pravcu i u onoj formi koja je potrebna kulturnom životu sredine u kojoj muzej djeluje.

Tradicija muzeja kroz nekoliko stoljeća njihove egzistencije usmjerila je ove ustanove u naučnu koncepciju i monumentalnu prezentaciju. "Muzej je hram umjetnosti, čuvar najvećih kulturnih i umjetničkih vrijednosti" u kojega se ulazilo sa velikim respektom i koji je svojim internim radom dao nauči najveće i najznačajnije priloge. Ustaljeni status muzeja u društvu kroz stoljeća se nije bitno mijenjao.

Dvadeseto stoljeće bitno je izmijenilo odnose prema muzejima i njihovu ulogu i zadatke u društvu.

Da bi shvatili ove promjene dovoljno je samo jedan pogled na proteklih par decenija u kojima su muzeji proživjeli daleko intenzivniji razvoj nego kroz četiri stoljeća unatrag. Broj muzeja se višestruko povećao, danas ih ima u svijetu znatno više od 17.000, tematike muzejskih zbirki je proširena a broj posjetilaca u muzejima "prešao je astronomske cifre" u usporedbi sa brojem posjetilaca u prvim decenijama ovog stoljeća.

Odnos i interes javnosti prema muzejima nosi bitno nove kriterije i traži od muzeja nove forme rada i djelovanja, "...nameće potrebu da se mjesto i značenje muzeja u suvremenom društvu ponovno definira".¹⁾

Muzeji i galerije sredinom 20-tog stoljeća stoje u jednoj teškoj i oštroj konfrontaciji dvaju ekstremno suprotnih koncepcija u kojima se sukobljavaju muzeji međusobno i muzeji sa javnosti. Ovo je cijelu muzejsku službu u svijetu dovelo u tešku krizu. Nikada ranije nisu kritike i međusobne optužbe za

k r i z u m u z e j a iznešenih od samih muzejskih radnika i kritika široke javnosti prema muzejima, bile tako oštre pa i drastične kao danas.²⁾

Nesumnjivo je da je, kao rezultat ovih sukoba i pod pritiskom javnosti, u muzejima danas došla do izražaja kao najaktuelnije i najekutnije problematike - javno djelovanje muzeja, muzejska pedagogija, suradnja muzeja sa javnosti, sa širokim krugom posjetilaca.

Da razjasnimo genezu ove evolucije, ili bolje "revolucije", u djelovanju muzeja moramo uočiti određena zbivanja koja su za to bila neposredni povod.

Posljednjih nekoliko decenije donijelo je evropskim muzejima dva revolucionarna potresa.

Povod za prvi potres bila je publikacija "Musée" koje je rezultat međunarodne ankete časopisa "Revue" u Parizu, izdana u Parizu 1931. godine u redakciji Georges-a Wildensteina.³⁾ Rezimirajući 41 autorizirani prilog od tada najjementnijih muzeologa i kulturnih radnika - od muzeja se traži n e e v o l u c i j a n e g o r e v o l u c i j a u k o n c e p c i j i i z e d e c i m a ovih ustanova i u odnosu prema korisnicima.

Ovo je prvi puta uzdrmalo do tada ustaljeni i konzervativni duh evropskih muzeja pa je ovaj pokret za modernizam muzeja i galerije, mislim da mogu ocijeniti kao " p r v u p a r i š k u r e v o l u c i j u u m u z e o l o g i j i ".

U priložima u publikaciji "Musée" oštro je postavljena u prvi plan kao osnovna tema - problematika odnosa muzeja prema publici, prema javnosti, problem tematike i sadržaja muzejske ekspozicije koje će publici prenositi vrijednosti i poruke muzejskih eksponata - kulturne baštine - kulturnih i umjetničkih vrijednosti. Možda bi se moglo reći da je muzejska pedagogija kao aktuelni i akutni problem muzejske djelatnosti dobio ovdje svoj status jednog od prioritarnih problema za egzistenciju muzeja kao faktora kulturnog života sredine u kojoj muzej djeluje.

Prvi korak evropskih muzeja i doprinos u realizaciji nastojanja za modernizaciju muzeja, koji će biti ne samo otvoreni publici nego i postavljeni za publiku, učinio je Landesmuseum u Bonnu. Godine 1935. ovaj muzej je otvorio svoje zbirke u jednoj za evropske muzeje potpuno novoj koncepciji - sa konkretnim tematskim sadržajem. Zbirke su postavljene tako da eksponati interpretiraju temu koja je dana u ekspoziciji.⁴⁾ Otvorenje novo postavljene ekspozicije Landesmuzeja u Bonnu 1935. godine je jedan značajan historijski datum i koji je po svom značenju za evropske muzeje bio analogen izdanju publikacije "Musée" u Parizu 1931. godine.

Još nešto moramo uočiti kao bazu za prikaz ovim problemima. 20-to stoljeće sa novim epohalnim otkrićima, koje iz

temelja mijenjaju način života, gledanje na svijet, mijenjaju međuljudske odnose - sve to okreće današnjeg čovjeka prema budućnosti i zastire mu i interes i poglede na prošlost. Ove činjenice uvjetuju da interes za prošlost, za vrijednosti i poruke prošlosti koje današnji čovjek treba da prenosi na sebe i na budućnost - moraju biti novo formulirane i drugačije prezentirane nego je to bilo jučer i prekjučer. Ovo je pred-uvjet da bi sve to vrijedno iz prošlosti današnji čovjek bio u stanju i mogućnosti primiti i prihvatiti.

Činjenica je da današnji "mali čovjek", prosječan građanin 7-og decenija 20-tog stoljeća, ima potpuno drugi sadržaj duhovnog života, drugi intelektualni nivo pa time i bitno druge životne potrebe, bitno druge životne interese - nego onaj prosječni građanin iz prvih decenija ovog stoljeća.

Iz ovih redova se popunjavaju se posjetiocima, sa publikom izložbene dvorane naših muzeja. Prema tome su i potpuno drugi interesi posjetilaca u muzejima danas od onih jučer i prekjučer - a koji će biti interesi posjetilaca u muzejima sutra to možda možemo tek naslutiti. 5)

Ovo nas sili na misao i na pitanje - u kojoj mjeri su se muzeji u svom odnosu prema posjetiocima prilagodili ovoj izmjenjenoj masovnoj publici i njenim zahtjevima, njenim potrebama i željama. U kojoj mjeri su muzeji u izložbenom prostoru, u kojem se odvija konfrontacija muzeja i publike, pružili publici ono što ona traži na način koji će ona razumjeti, shvatiti i koji će ju zadovoljiti i time izvršiti misiju i poruku koju muzej kao ustanova treba da prenosi iz prošlosti za sadašnjost i za budućnost.

Da li su muzeji u tom periodu nagle evolucije i revolucije života i čovjeka kao ličnosti pretili taj tok, da li su muzeji išli u korak sa vremenom? Da bi ušli u bit ovih problema potrebno je razmotriti koji su razlozi zaostajanja muzeja u koraku sa vremenom! Što je uvjetovalo ovo zaostajanje?

Osnovni zadatak muzejskih ustanova i stručnog muzejskog kadra je čuvanje kulturne baštine. Konkretnije: sabiranje, čuvanje, proučavanje i naučna obrada - i kao finalni produkt toga studijskog rada dolezi ekspozicija.

Ako je muzejske ekspozicija rezultat i realizacije studijskog naučnog rada koji je izmijenjen isključivo na muzejske zbirke i muzejsku građu od tih istih muzejskih stručnjaka - onda se od njih i ne može očekivati drugi aspekt na ekspoziciju nego studijski stručni i naučni. Tu mislim da je osnovno područje nesporazuma i sukoba između muzeja i publike.

Očito je da se svi sukobi muzeja i javnosti u onoj najoštrijoj formi odogrevaju u muzejskoj ekspoziciji - Ovdje je osnovni i bitni sadržaj, osnovna i bitna tematika sukoba. Mislim da se baš tu mora tražiti i pronalaziti rješenje i izlaz iz današnje, za muzeje vrlo teške, situacije u javnosti.

Modernizacija muzeja i stvaranje kontakta sa masovnom publikom, koja je pokazala interes za muzeje, uglavnom se ograničavala na estetsku modernizaciju muzejske ekspozicije, na stručni tematski sadržaj ekspozicije i na otvorena vrata koja dnevno omogućavaju, odnosno dozvoljavaju, publici da može posjetiti muzejsku ekspoziciju. Očito da ovo nije zadovoljilo i da je kritike javnosti prema muzejima bile vrlo oštre.

Ovo je bilo povod da je i Generalna konferencija ICOM-a 1954. god. u Ateni uzela kao osnovnu temu - o d g o j n a i p e d a g o š k e p r o b l e m a t i k a u m u z e j i m a .

Na raspravama i diskusijama na Generalnoj konferenciji ICOM-a u Ateni 1954. godine jedan od sugovornika postavio je pitanje - što je to Muzejska pedagogija, tko ju je izmislio, zašto se ona danas forsira i stavlja pred osnovne zadatke muzeja? Koja je njena svrha?

Jedan od sugovornika dao je i konkretan odgovor - Ovakova pitanja postavlja onaj koji na ta pitanja ne zna odgovoriti, odnosno traži odgovor. To smo u ovom konkretnom slučaju mi muzejski stručni radnici kojima je ovo pitanje stalno prisutno, sa kojim se stalno susrećemo i sukobljavamo, o kojem stalno slušamo i osjećamo potrebu njegovog rješenja.

U nizu konferencija i simpozija koji su nastavili ovu temu Generalne konferencije ICOM-a u Ateni mislim, da je bila najznačajnija konferencija UNESCO-ICOM-a u Essenu (Zap. Njemačka) 1963. godine sa temom "J a v n o d j e l o v a n j e m u z e j a ".⁶⁾ Oštrina u sadržajima tema na ovom simpoziju i "dramatizacija" situacije bila je direktno upozorenje na krizu muzeja u svijetu koja je već decenijama bile prisutna a o kojoj se u muzejskim forumima nije govorilo i na koju se nije dovoljno obračela pažnja - a još manje tražilo uzroke. Ovaj simpozij dao je direktno upozorenje na ozbiljnost kritične situacije u odnosima muzeja prema javnosti i na potrebu preorijentacije muzeja i na javno djelovanje, na aktivnost prema posjetiocima i na angažiranje muzeja u odnosima prema korisnicima.

Ovu temu nastavio je i međunarodni seminar u Alpbachu u Austriji VIII-IX 1965. sa temom "Muzeji kao faktor kulturnog života" u kojem je autor sudjelovao kao nosilac teme seminara. Diskusije i rasprave u auditoriju ovog seminara akcentuirale su akutnost i neophodnost aktivizacije pedagoške službe u muzejima kao prioritetnog zadatka i uvjeta za uklepanje muzeja u kulturni život sredine u kojoj djeluje.

Značenje simpozija u Essenu i publikacija koja je tim povodom štampana je u tome, što je ovdje dano oštro i jasno upozorenje na ozbiljnost i polemičnost položaja muzeja u suvremenom društvu i na krizu muzeja koja je tako drastično izbile u javnost na "Pariškim demonstracijama" 1968. godine. Mislim da ove demonstracije radi njihovih utjecaja na cijelu muzejsku službu u svijetu, mogu ocijeniti kao " d r u g u p a r i š k u r e v o l u c i j u u m u z e o l o g i j i ".

Demonstracije na ulicama Pariza sa parolama "Ne trebamo muzeje" - "Spalite muzeje" - "Spalite Louvre" - ozbiljno su uzdrmale i temelje muzejskih ustanova u svijetu i njihovu stogodišnju ustaljenu koncepciju. U historiji muzeje ovdje su prvi puta muzeji bili tretirani kao "tema ulice".

Kao odrez ovih zbivanja, unutar muzejskih i galerijskih ustanova produbljuje se konflikt između "konzervativnih" i "modernih-naprednih" gledanja na koncepciju i zadatke tih ustanova. Ovo dovodi do teških polemika i teoretskih sukoba i dilema. Ovome se pridružuju i daljnje oštre kritike javnosti koje dovode do oštarih konfrontacija koje stavljaju u pitanje i daljnji rezon egzistencije muzeje i galerije u dosadašnjoj zastarjeloj koncepciji.

Ova "druga pariška revolucija u muzeologiji" bitno je izmijenila tematiku muzeoloških publikacija i časopisa i međunarodnih muzeoloških simpozija i tagunga. Kao osnovna i glavna tema došla je u prvi plan muzejske pedagogije, javno djelovanje muzeje, uloga i zadaci muzeje u društvu.

Pedagoški rad u muzejima, uloga muzeje u kulturnom životu sredine, aktivni odnos muzeje prema muzejskoj publici su osnovne teme muzejskih sastanaka i simpozija nakon "pariskih demonstracija" koje su pred muzeje postavljene pod pritiskom i kritikom javnosti.

Generalna konferencija ICOM-a 1971. godine u Parizu i Grenoblu bila je posvećena temi muzeji i publike, odgojna i kulturna uloga muzeje. Gotovo sve teme ove generalne konferencije bile su vezane za pedagošku problematiku muzejskih aktivnosti u prvom redu u izložbenom prostoru u kojem se muzej susreće sa publikom.

Ova tema u užem i širem sadržaju nastavljena je i na gotovo svim međunarodnim, nacionalnim i regionalnim muzeološkim konferencijama i simpozijima. Osnivaju se pedagoški odjeli u muzejima, uvode se kolegiji i osnivaju se katedre za muzejsku pedagogiju na Sveučilištima i muzejskim školama.

U širem sadržaju ova tema nastavljena je i na posljednjoj generalnoj konferenciji ICOM-a 1974. godine u Kopenhagenu.

Ako danas, nakon toliko rasprava i tematskih međunarodnih stručnih muzejskih sastanaka i simpozija na ovu temu, nakon toliko obilne muzeološke literature i isto tako obilne kritike javnosti, koja tretira ovu temu, postavimo pitanje - što je vezano za pojam "muzejska pedagogija", koja je njena tematika, koji su njeni zadaci - moramo konstatirati da u stručnoj literaturi ne nalazimo zadovoljavajući odgovor niti zadovoljavajuću definiciju.

Na međunarodnom simpoziju UNESCO-ICOM-a u Münchenu BRD 1971.7) godine koji je bio posvećen Muzeologiji kao disciplini autor referata o muzejskoj pedagogiji Wolf Schädendorf navodi⁸⁾ da se pojam muzejske pedagogije još uvijek ne može definirati. Manjkaju iskustva. Ono što se u praksi provodi je nastava

u muzejima, što je tek jedan manji dio zadatke ove službe. "Muzejska pedagogija kao disciplina stoji još u dječjim cipelama - ili ju se od prakse ne zapaža".

Rezimirajući kompleksnu problematiku koja je u literaturi i u raspravama o ovoj temi do sada iznešena i po praksi koja je u muzejima realizirana kao aktivna suradnja muzeja i publike, muzeja i korisnika - možda na osnovu tih iskustava i rezultata možemo barem sumirati teme i pojmove koji su uključeni pod terminom "muzejske pedagogije".

Rezimirajući ovu literaturu i praksu možemo pod terminom muzejske pedagogije sumirati kompleksnu problematiku široke tematike aktivnog odnosa muzeja prema posjetiocima i prema korisnicima od aktivnog djelovanja muzeja u suradnji sa školama, od školskih grupa i školske nastave u muzejima, od širokog kruga masovnih posjetilaca muzejske ekspozicije, muzejskih tematskih izložaba, od odnosa prema stručnim i naučnim radnicima koji koriste muzeje za naučno-istraživački rad - do aktivne uloge muzeja kao odgojno-obrazovnog faktora i faktora kulturnog života sredine u kojoj muzej djeluje. Ovamo je uklopljena sva kompleksna problematika koja je vezana za ove zadatke i djelatnosti, za sadržaj i formu muzejske ekspozicije, za muzejske publikacije.

Ako ove zadatke muzejske djelatnosti - koji su danas van polemikičnosti pa i onima najkonzervativnijim krugovima muzejskih stručnih i naučnih suradnika - uporedimo sa zadacima i djelatnostima muzeja početkom pa i prvom polovinom našeg stoljeća, možemo konstatirati da su ovo potpuno novi zadaci u okviru koncepcije i rada evropskih muzeja. Iskustva od par decenije koja nisu ni mogla biti rezultat jednog planskog studijskog pristupa ovim zadacima, i još k tome u ovako širokom kompleksu problematike, daju možda tek naslutiti pravac daljeg razvoja.

Današnja kritična situacija muzeja u svijetu postavlja pred muzeje imperativ da se pedagoškim zadacima priđe s t u d i j s k i . Sa kritičkim analizama svih ovih problema potrebno je studijski razmotriti kako naći put da se današnji oštri nesporazumi između muzeja i javnosti razjasne, da se dođe do prihvatljivih rješenja koje će muzejima dati odgovarajući status u suvremenom društvu.

Prema značenju kulturne baštine i kulturnih vrijednosti koje muzeji pohranjuju i prema tematici koju interpretiraju, muzeji su faktor kulturnog i naučnog života sredine i nacije, u svakom su društvu potrebni - ukoliko svoju misiju vrše na način koji je današnjem društvu razumljiv i prihvatljiv i koji će stvoriti povezanost muzeja i korisnika.

Mislim da bi se za rješenje ovih problema moralo prići jednoj temeljitoj reorganizaciji muzeja, reorganizaciji podjele rada u muzejima. Danas svako poduzeće u svojoj organizaciji dijeli zadatke na one koji proizvode proizvode i one koji ih plasiraju. Jedni druge ne mogu zamjeniti bez opasnosti da poduzeće propadne.

Mislim da bi u prvom redu nama muzejskim radnicima trebala da dozrije spoznaja da se konačno i u muzejima nameće potreba, da se provede identična raspodjela organizacije posla na već izgrađeni studijski, stručni, naučni dio zadatka koji su vezani za muzejske zbirke - i na pedagošku službu koja bi radila na aktualizaciji muzeja, komunikaciji muzeja na javnosti, plasiranje muzeja u široki krug korisnika - da u mislima publike i korisnika ne dođe u pitanje daljnji rezon postojanja muzeja. U nama muzejskim radnicima mora dozrijeti spoznaja da ni jedan posjetilac muzeja ne bi smio izaći nezadovoljan, da iz muzeja ne ponese određene spoznaje koje smo mu se muzejskom ekspozicijom željeli dati.

Prosječni posjetilac kada dolazi u izložbene dvorane muzeja u kojima osteje impresioniran eksponatima, u kojima ima vrlo oskudne ili nema nikakve prethodne spoznaje i informacije - a to je uglavnom ne samo procentualno najveći nego i apsolutni sastav naše muzejske publike - kada u toj ekspoziciji posjetilac ne nalazi jezik njemu razumljiv, odlazi ne samo nezadovoljan nego i povrijeđen pa i revoltiran. Takav muzej mu ne treba.9)

Današnji prosječni građanin pa i onaj "mali čovjek" nije više zadovoljan samo impresijom pred eksponatima, kojima se mora diviti i za koje mora pitati šta znače, koja im je svrha i namjena. Današnji posjetilac želi objašnjenje, spoznaje o vrijednosti i značenju eksponata - želi informacije, a ovo je uvjetovano u prvom redu koncepcijom i jezikom ekspozicije i načinom interpretacije.

Rezimirajući praksu pojedinih muzeja, koji su svojom pedagoško-propagandnom aktivnosti dali značajne rezultate u suradnji sa publikom, vidimo da je u tim muzejima polučen masovni milionski posjet i interes publike. Ako ih usporedimo sa praksom velikih bogatih muzeja koji stoje kao pasivni izlagači, čija je pasivna orijentacija prema publici jedino u "otvorenim vratima" koja dozvoljavaju i omogućuju posjet publike (koja je poteknuta jedino bogatstvom zbirki koje su ovdje kroz generacije sakupljene) - mislim da je najbolji put za uočavanje probleme koji su muzeje doveli u krizu.

Ako postavimo pitanje ili još konkretnije, ako ponovimo stalno ponavljano pitanje konzervativno orijentiranih muzeja - "zašto"? - dao bi jedan primjer koji bi možda bio uvod u odgovor na ovo pitanje:

Na primjedbu, da je u muzeju u numizmatičkoj zbirci uloga muzejskog pedagoga najmanje potrebna i suvišna, jer zbirke u vitrinama govore same za sebe - razvoj i povijest novca - daje kol. Rada Matejčić u svom članku "Uloga muzejskog pedagoga u numizmatičkoj zbirci"10) vrlo konkretno fundirani odgovor iz vlastite prakse.

Numizmatika je bogato polje za široku skalu izvora informacije koji stručno i naučno obrađene prenosi muzejski

pedagog zainteresiranim posjetiocima. Školske grupe čaka klasične gimnazije, trgovačke akademije, tehničke škole, nautičke akademije, škole primjenjene umjetnosti - svaka grupa posmatra ovu zbirku iz aspekta svojih interesa, svog života, svoje prakse, svoje sredine. Ako ovdje nije prisutan muzejski pedagog posjetioci će ostati bez odgovora.

Pri tom nije dovoljan samo "stručni" odgovor. Taj mora biti prenesen govorom i načinom kojega će ti posjetioci razumjeti, primiti i shvatiti i u njemu naći odgovore na svoje pitanja. Kako to dati, to je dužnost muzejskog pedagoga kojemu je osnovni interes publike na koju prenosi poruke muzejske ekspozicije.

Ako shvatimo koliko je muzejsko-pedagoških problema prisutno u ovoj numizmatičkoj zbirci, za koju se pretpostavlja da je kao muzejsko-pedagoški problem od sekundarnog značenja - onda ćemo pogotovo shvatiti koliko je skala pedagoških problema u drugim muzejskim zbirkama pred kojima se publika susreće sa nepoznanicama, dilemama, neshvaćanjima i negativnim stavovima.

Možda je u muzejskoj pedagogiji, u funkciji posrednika između muzejske ekspozicije, sadržaja eksponata i njihovih vrijednosti - i publike - najteži zadatak u modernim galerijama, u muzejima moderne i suvremene umjetnosti.

Činjenica je da je moderna suvremena likovna umjetnost uvijek bila avangarda, da je uvijek bile pred svojim vremenom. Svako vrijeme imalo je okršaje sa novim likovnim izrazima, novim stremljenjima, novim jezikom likovnog izražavanja. Prosječni čovjek redovito je u znatnom zaostajanju za suvremenom likovnom umjetnosti i stoji prema njoj, ako ne u sukobu, a ono većinom u nezainteresiranom odnosu - iz jednostavnog razloga jer je ne razumije, jer nema s njom nikakvog kontakta.

U svim muzejima, bez obzira na tematiku zbirki, stalno je prisutan problem - na koji način prići publici da u jednoj ekspoziciji, koja joj je po tematici strana i teško razumljiva i prihvatljiva, u odnosu prema nivou sredine u kojoj ta publika živi, da barem prihvati mogućnost da o tome treba da razmisli prije nego je a limine odbije.

Pogotovo je težak problem ako je jedan likovni jezik kojim se sporazumijeva jedan određeni užji krug - onda moramo biti svjesni toga da danas taj način likovnog govora veliki dio javnosti i veliki procenat posjetilaca ne razumije, stoga nema i ne može shvatiti što se time htjelo reći.

Baš ovdje živa riječ muzejskog pedagoga je više nego potrebna. Pasivna ekspozicija ove tematike u muzejima može biti i za muzej i za teme ekspozicije kod šire publike sa vrlo polemičnim rezultatima....

Jedan primjer dao mi je povoda za razmišljanje. U sredini koja je po urbanističkoj arhitekturi grada, po obilju historijskih spomenika zasićena gotikom, barokom, klasicizmom,

grad u kojem suvremena arhitektura nije došla do izražaja i zaostaje za reprezentativnim historijskim kompleksima - u toj sredini priređena je u muzeju izložba avangarde suvremene umjetnosti jedne susjedne zemlje.

Direktor muzeja u svojem predavanju, koje je bilo najavljeno za široki krug posjetilaca u nedjelju u 11 sati, nije vodio računa o strukturi publike, nije bio u mogućnosti da se načinom interpretacije približi publici, da njome razumljivim načinom nastoji dati povoda da publike o tim eksponatima i njihovoj poruci razmisli šta ti eksponati treba da prenesu publici. Terminologije predavanja za ovu publiku neprihvatljive i strane, razumljive samo uskom krugu stručne publike - kojoj ovakvo predavanje nije ni potrebno - bilo je povod za napetu atmosferu u kojoj je došlo do vrlo oštrih i neugodnih upita i primjedaba. Publike je bila revoltirana do te mjere da je sa primjedbama, upedicama pa i drastičnim prigovorima došlo do otvorenog sukoba.

Predavač je morao prekinuti i napustiti dvoranu. Ali je isto tako i veći dio publike revoltirano napustio muzej.

Neznam koliki će od ove publike biti daljnji posjetio- ci ovog muzeja. A ako ponovno muzeji budu "teme ulica" ova publike sigurno neće biti na strani muzeja.

Ovo sigurno nije ni jedini ni izolirani konflikt muzej- skih predavača i publike. Još su češći konflikti koji ne rezultiraju sa verbalnim duelima ali ostavljaju iste tokove posljedica. Gro tih konflikata možemo osjetiti u k n j i g a - m a u t i s a k a u kojima publike unosi vrlo oštre primjed- be koje daju povoda za ozbiljna razmišljanja.11)

Za afirmaciju muzeja u javnosti intenzivno se osjeća manjak muzejskog pedagoga koji bi trebao biti glavni posrednik između muzeja i ekspozicije i muzejske publike. Intenzivno se osjeća potreba žive riječi, neposrednog kontakta muzejskog pedagoga kao učitelja i publike, posjetilaca muzeja kao počet- nika koji žele da ovdje nauče gledati i spoznati vrijednost kulturne baštine, vrijednosti i značenja ekspozicije, vrijed- nosti kulturnih zbivanja i suvremenih umjetničkih i kulturnih vrijednosti.

Činjenica je da je muzejska publika danas u apsolutnom postotku - od onog prosječnog građanina koji nije prošao proces šireg školskog obrazovanja pa do intelektualaca koji su uglavnom prošli proces usmjerenog stručnog obrazovanja - pred muzejskom ekspozicijom, pred spomenicima kulture svi su jed- nako početnici, najčešće nepismeni u poznavanju i primanju vrijednota prošlosti. Stoga je uloga muzejskog pedagoga u od- nosu na ovakovu publiku često puta uloga učitelja koji počet- nika uči osnovne pojmove abecede.

I ako je muzeološka problematika pedagoškog rada u muze- jima danas jedna od najviše tretiranih tema suvremene stručne muzeološke literature, još uvijek dolaze ovdje novi problemi

koji traže svoje rješenje, koji proširuju tematiku i problematiku muzejske pedagogije.

Muzejska pedagogija ne može i ne smije se identificirati i ograničiti svoju tematiku i problematiku jedino na nastavu u muzejima i vezu samo sa školama, sa omladinom - iako je omladina danas u svijetu i kod nas glavni posjetilac u muzejima i na izložbama. Jedan od niza ravnopravnih odgojno-obrazovnih aktivnosti pedagoške službe u muzejima mora biti usmjerena i na odgoj odraslih, na određene aktivnosti namijenjene širokom krugu odrasle vanškolske publike. U tome je možda i najjači utjecaj muzeja kao faktora kulturnog života i najintenzivniji doprinos na podizanju kulturnog nivoa širokog kruga sredine u kojoj muzej djeluje.

Jedan od bitnih faktora muzejske pedagogije su i č i t a o n i c e u muzeju namijenjene posjetiocima muzeja kao dopuna informacijama koje daje muzejska ekspozicija. Zatim k u t i ć i z a i n f o r m a c i j e koji su vezani direktno na muzejsku ekspoziciju. Ovdje je funkcija muzejskog pedagoga vanredno značajna. Praksa je pokazala da ovdje možda najjače dolazi do izražaja interes publike, kritički stav publike prema ekspoziciji i tematici, pitanja na koja se traži odgovor, potreba korisnika i sredine prema kojoj bi se djelovanje muzeja moralo usmjeriti.

Rezimirajući problematiku pedagoške službe u muzejima nameće nam se zaključak, da muzejskoj pedagogiji odnosno muzejskim pedagozima mora biti osnovni zadatak studija i područje interesa i naučno-kritičkog razmatranja - muzejska publika, korisnici muzeja, njihove potrebe i interesi. Muzejski pedagog je onaj koji pronalazi odgovarajući jezik za muzeološki način izražavanja u muzejskoj ekspoziciji koje će odgovarati potrebama sredine kojoj je djelatnost muzeja u prvom redu namijenjena i u kojoj će se kreirati kontakti muzeja i publike.

Muzejski pedagog - ne muzejski kustos niti kustos-pedagog nego muzejski pedagog - je posrednik između muzeja i muzejske ekspozicije, i muzejske publike, kreator pedagoške koncepcije muzejske ekspozicije u kojoj će publika biti negovorena njoj razumljivim jezikom, interpretator tematike ekspozicije načinom i jezikom koji je publici razumljiv, prihvatljiv, posrednik i informator u muzejskoj čitaonici i biblioteci.

Područje interesa muzejskog pedagoga je muzejska publika i korisnici muzeja. Ali istovremeno aktivno područje interesa muzejskog pedagoga mora biti i potencijalna publika i potencijalni korisnici muzeja u sredini gdje muzej djeluje.

Misije muzeja i njegove uloge u kulturnom životu sredine u kojoj djeluje ovisi u prvom redu od djelovanja muzejskog pedagoga od rada i djelovanja pedagoške službe u muzeju. Ovaj princip odnose prema posjetiocima kao uvjet za priznanje rezona i egzistencije muzeja neminovno se nameće kao imperativ, već danas, a pogotovo će to biti sutra. O tome će ovisiti odnos javnosti prema muzejima a time i egzistencija muzeja i njihova funkcija u budućnosti.

B i l j e š k e

1. Duhanel J. - The museum in the service of man today and tomorrow (Ninth General Conference of ICOM), Paris 1972.
Bauer A. - Deveta generalna konferencija ICOM-a-Bilten Informatica museologica 16, Zagreb 1973.
2. Museum in crisis-Edit. by Brian o' Doherty. Foreword by Nancy Hanks, New York 1971.
3. Musée - Eupnete internationale sur la reforme des galerie publiques dirigée par Georges Wildenslein, Paris 1931.
4. Das Neue „Landesmuseum Bonn-Festschrift zur Wiedereröffnung am 24. März 1935.- Rheinische Landesmuseum Bonn, 1959.
5. Das Museum der Zukunft - 43 Beiträge zur Diskussion über die Zukunft des Museums.Hrsg. von Gerhard Bott-Hessisches Landesmuseum Darmstadt 1820-1970.
Bauer, A. - Muzej budućnosti, Bilten - Informatica museologica br. 7,1971, str. 40-43.
6. Die Öffentlichkeitsarbeit der Museen. Deutsche Unesco-Kommission. Köln 1964.
7. Museologie - Deutsche UNESCO - Kommission, Köln 1971.
8. Wolf Schädendorf, Die Bildungsaufgaben des Schaumuseums-Museumspädagogik Museologie, Köln 1971, str. 89.
9. Cameron Duncan - Ninth General Conference of ICOM, Paris 1972.
10. Numizmatičke vijesti, No. 24, str. 24-28, Zagreb 1966.
11. Cameron Duncan - cit. Bilten Informatica museologica 16, str. 4.

L i t e r a t u r a

- V. Žnidar, Zadaci i oblici suradnje muzeja i škola, Muzeologija 15, MDC Zagreb 1972.
- J. Jug, Funkcije tehničkih i specijalnih muzeja u obrazovanju odraslih. Muzeologija 16, MDC Zagreb 1974.
- Bilten Zajednice muzeja Srbije, br. 1, Beograd 1971., se osam priloga posvećenih Vaspitnoj ulozi muzeja.
- „Argo“, Narodni muzej, Ljubljana 1973. se referatima na simpoziju Pedagoške sekcije u Ljubljani.